

Colonel dr. Constantin HLIHOR:

AMENINȚĂRILE ASIMETRICE POT LOVI CONCOMITENT NATO ȘI RUSIA

DIVERSITATEA DE INTERESE

– **Domnule profesor, care este miza Summitului de la București?** – Acesta este poate mai important pentru societatea românească și pentru Europa decât cele prin care a început să se extindă NATO, după încheierea Războiului Rece. În primul rând, pe de o parte, lumea a străbătut o perioadă de reasezări (geo)strategice atât în echilibrul de putere, cât și, mai ales, în ecuația de interese în plan regional și global. Pe de altă parte, omenirea se afla confruntată cu alte tipuri de amenințări și riscuri. Din acest punct de vedere, deși uneori suntem tentați să mai percepem societatea prin scheme și reprezentări clasice, practic, nu mai putem discuta de o confruntare Est-Vest, ca acum câteva decenii sau chiar ca acum câțiva ani în urmă. La nivel mediatic, mai apar informații care ne pot sugera o asemenea imagine. Metaforic, apar în media expresii care ne amintesc de Războiul Rece și în care *Cortina de Fier* este înlocuită cu una *energetică* sau alta de *bambus*. Iată, expresia reapare, dar eu consider că este un termen inadecvat pentru realitățile pe care le trăim. Nu cred că este vorba de așa ceva în realitate, deoarece amenințările asimetrice pot lovi în același mod NATO, Federația Rusă, China sau oricare alt stat. Prin urmare, deși interesele s-ar putea să nu fie chiar identice în plan politic, geopolitic sau economic, nevoia de securitate ne obligă la cooperare. Din păcate, nici nu putem vorbi de o cooperare lipsită de tensiuni și, uneori, de crize, dar atât timp cât în această ecuație euroatlantică există voința de a accepta existența diversității de interese și, uneori, de percepție a acestora, lucrurile nu trebuie dramatizate. M-aș referi aici la problemele spinoase care vor fi și pe agenda Summitului din capitala României, cum ar fi cea a primirii Ucrainei și Georgiei în Alianța Nord-Atlantică. Chiar dacă nu vor fi tranșate, vor primi un răspuns politic la București. Diplomația va găsi calea de a armoniza „vocale” din NATO.

LEGITIMAREA INTERVENȚIEI

– **A fost emis și un punct de vedere francez...** – Este un studiu apărut în presa de specialitate din Franța. Schimbările apărute în mediul internațional, reasezările în ecuația geostrategică pe plan european, dar și la nivel global, nevoia redefinirii raporturilor dintre diferite instituții și organizații care au vocația securității și stabilității regionale sau globale, cum ar fi ONU, OSCE, pe de o parte, și NATO, pe de alta, impun reflecții și asupra strategiilor de securitate, care să definească și să pună în termeni precisi obligațiile și sarcinile acestora în această privință. În ultimii ani, Alianța, datorită evoluțiilor și schimbărilor din mediul geopolitic, a trebuit să-și asume strategii și politici de securitate care nu se mai încadrează în logica tiparului clasic al echilibrului geostrategic promovat pe timpul Războiului Rece. Autorul studiului menționat remarcă nevoia de a se redefini sau a se crea un nou concept strategic pentru un NATO *global*, în care Alianța să poată interveni în orice zonă geografică pentru a pacifica și a reconstrui o zonă devastată de criză și conflict. Asta înseamnă nu numai acțiuni cu specific militar, ci și activități cu caracter politic și economic – care se circumscriu filozofiei și valorilor ce stau la baza comunității euroatlantice – care au generat prosperitate, stabilitate și liniște în lumea occidentală. Respectarea drepturilor omului este cheia și pe această bază trebuie așezată întreaga construcție a unui nou concept strategic de securitate în lumea secolului XXI. Dealtfel, în baza

acestui fapt a fost posibilă intervenția NATO în anii trecuți în Balcani, iar acum, în Afganistan. Pe schema clasică a Dreptului Internațional, o asemenea misiune ar fi imposibil de acceptat, pentru că este greu să desparți în acești termeni intervenția militară de agresiunea militară. Răspunsurile care au trebuit a fi date de Alianța la provocările noului început de secol au impus modernizări în practicile sale de securitate. Astfel, NATO a devenit un factor-cheie nu numai pentru stabilitatea și pacea comunității euroatlantice.

PARTENERI ÎN COMPETIȚIE

– **Afganistan este o piatră de încercare pentru NATO.** – Sigur. Cu atât mai mult, cu cât cresc speranțele opiniei publice pentru depășirea stărilor de insecuritate și instabilitate din această parte a lumii. ONU nu a putut să găsească soluții fezabile și atunci se pune, în mod firesc, întrebarea dacă nu ar trebui redefinite raporturile *dintre instituțiile cu legitimitate în domeniu care au ca scop furnizarea de securitate, și cele ce dispun de capacitatea de a o face, cum este NATO?* Astfel, Alianța ar putea să dezvolte parteneriate și cu alte state interesate de securitate și stabilitate, decât cele cu care are deja o tradiție. Alianța acordă expertiză și ajutor în pregătirea forțelor de securitate unor state din zone sensibile, cu un potențial ridicat de criză și conflict, în baza prevederilor și normelor de drept internațional. În fața amenințărilor asimetrice nu ar trebui să fie dezvoltate raporturi „virusate” de suspiciune și competiție pentru supremație, cum se întâmpla în secolul trecut. Acest lucru nu înseamnă că nu mai avem de-a face cu asemenea situații. Federația Rusă luptă împotriva terorismului alături de SUA, dar, în același timp, a intrat în competiție pentru a-și reafirma statutul de mare putere, ceea ce vine în contradicție, în mod natural, cu viziunile Uniunii Europene ale SUA și ale altor state care au pășit în epoca postmodernă.

O ARMĂ NECONVENȚIONALĂ

– **Din fericire, există un Consiliu NATO-Rusia...** – Care nu prea a funcționat în ultimul an. Din cauza faptului că Rusia – întărindu-se economic, depășindu-și frustrările datorate prăbușirii imperiului sovietic, având, să spunem, o *armă neconvențională*, pe care, iată, se pricepe mai mult să o furnizeze, *arma energetică* – a făcut în așa fel încât acest mecanism de cooperare și de negociere privind extinderea umbrelei de securitate a NATO să nu prea funcționeze. Ar fi o mare oportunitate ca la București să se găsească soluții ca acest organism să-și reia locul și rolul pentru care a fost creat, cu scopul de a asigura stabilitatea și securitatea în zone care sunt de interes general. Deoarece nu cred că un om politic rațional, indiferent că este Putin spre final de mandat, sau succesorul său, la început, pot ignora cererea alegătorilor care i-au pus în fruntea statului, aceea de a furniza securitate și stabilitate. Or, acestea se obțin prin cooperare și nu prin conflict, sunt mai ieftine și mai de dorit.

ELEMENTE VITALE PE HARTA ENERGETICĂ

– **NATO și Rusia au interese diferite în Kosovo. În jurul arealului kosovar se află cei trei candidați la accesarea în Alianță. Este acolo o zonă fierbinte?** – Nu mai este pe cât a fost, dar este una în care jocurile geopolitice și geostrategice, deși sunt făcute la nivel regional, au consecințe în plan global, tocmai datorită faptului că aici avem implicații actorii majori ai scenei internaționale, precum Uniunea Europeană care își dorește să se afirme și ca un actor de primă mărime în furnizarea de securitate și stabilitate în afara UE. Și este șansa ei de a se impune în lumea internațională. Iată, i s-a recunoscut și și-a asumat dreptul de a fi factor de stabilitate în Africa, într-o zonă de mare interes în următorii ani. Pe de altă parte, aici este America, cu interese strategice globale. Pentru SUA, Balcanii, cu centrul Kosovo, sunt la fel de importanți cum sunt Asia Centrală, Africa Subecuatorială sau America Latină. Deoarece constituie elemente vitale pe harta transportului energetic de pe glob.

– **Delfel, pe agenda summitului figurează și problema securității energetice.** – Este un punct sensibil. Ne place sau nu, Rusia este un actor strategic

și în Kosovo, dar și pe harta energetică. Și a făcut deja câteva mutări pe *tabla pe șah* a acestei hărți energetice, care, pentru noi, nu au avut rezultatele dorite. România și-a pus mari speranțe în ceea ce privește construirea gazoductului NABUCO, dar se pare că a devenit un proiect „născut mort”. Unul din motive este și faptul că Rusia a cumpărat gazele din Asia Centrală pentru următorii ani. Pe de altă parte, Rusia are un parteneriat economic și strategic, în oarecare măsură, cu Iranul. Iarși un punct nevroalergic. Iranul este pentru comunitatea euroatlantică un motiv de îngrijorare din punct de vedere al securității, dar este și un furnizor important de energie. Recent, Rusia a semnat un parteneriat strategic cu Egiptul – *petrol și energie contra arme*. Iată o altă mutare a Federației Ruse, care ar putea tensiona relațiile pe harta energiei cu UE, care are, la ora actuală, ca principal furnizor de gaze, nordul Africii. Or, Rusia a pus un picior în Egipt și readuce în memorie o situație geopolitică din zona specifică Războiului Rece, din anii '60. Sunt lucruri care ne arată că mutațiile ce pot interveni pe zone regionale considerate, în trecut, de interes limitat – Balcani, Marea Neagră – au consecințe și influențe la nivel global. De aceea, întâlnirea de la București poate să fie o oportunitate de a renegocia anumite elemente sensibile, de a-și afirma fiecare anumite interese, pentru a pune bazele unei cooperări, unde se pot redefini poziții pe harta strategică și energetică, pentru a se consolida stabilitatea și securitatea la nivel global.

DORINȚA RUSIEI

– **Rusia a garantat integritatea teritorială a Republicii Moldova în schimbul neaccederii în NATO și a manifestat dorința ca Georgia și Ucraina să nu facă obiectul unor următori pași de primire în Alianța Nord-Atlantică. Cum interpretați aceste declarații?** – Aici trebuie lecturate informațiile în dublu standard. Liderii ruși nu vor putea să nu „liniștească” opinia publică din propria țară care, de ce să nu o recunoaștem, este încă dominată de unele psihofixații de ordin istoric, dar și de unele stereotipuri legate de Occident. Ca oameni politici, nu vor putea să nu țină seama de faptul că Moscova are nevoie de cooperarea Occidentului. Rusia nu poate să prospere fără a vinde gaz și energie în Occident și nici fără resursele financiare ale comunității euroatlantice. Dar, pe de altă parte, *Rusia dorește să redevină actor-jucător strategic în această parte*. Aici apar elemente de frustrare. În această contradicție de ordin psihosocial, *văd dorința Rusiei de a fi o mare putere, cu acceptarea extinderii umbrelei de securitate a NATO și a mecanismelor de administrare a puterii de tip occidental. Aceste contradicții vor genera negocieri extrem de dificile și poate pe alocuri dure*. Dar, având în vedere că oamenii politici stăpânesc arta negocierii și a compromisului când este vorba de interesul național, rațiunea va învinge chiar dacă nu este ușor de realizat. În privința binomului securitate/energie este dificil de anticipat în ce zonă va inclina balanța artei compromisului, având în vedere că Rusia are în domeniul energetic relații privilegiate cu Germania. Recent, cancelarul german Angela Merkel, după întoarcerea de la Moscova, a lăsat să se înțeleagă că Berlinul nu este împotriva extinderii și primirii în NATO a Ucrainei și Georgiei, dar nu ar fi momentul cel mai propice să se ia o hotărâre la București. Hotărârea în NATO se ia prin consens. Este greu de prevăzut ce se va întâmpla, pentru că raporturile trebuie să fie generate de forțele în negociere, pe de o parte, iar pe de altă parte, de către diplomațiile în pregătirea acestei conferințe. Eu nu cred că se vor tranșa lucrurile fără să avem în vedere expertizele și negocierile diplomațiilor anterioare Summitului de la București. Secretarul de stat Condoleezza Rice a „netezit” la Moscova întâlnirea de la Soci post-Summit a președinților Bush și Putin. Dacă se întâlnesc, înseamnă că există o posibilitate ca în aceste probleme sensibile – NATO-Ucraina, NATO-Georgia, scutul antirachetă, Kosovo – să se ajungă la compromisuri politico-diplomatice.

ROLURILE COMUNICĂRII

– **Ați studiat atent și predați procesul de comunicare, de-a lungul diferitelor perioade istorice. Este nevoie, azi, de o strategie de comunicare a Alianței?** – Constituie un punct de

interes în cercetarea academică a ultimilor ani, vizând elaborarea unei strategii de comunicare, mai ales în momente de criză și conflict sau în momente de tensiune. Comunicarea poate să fie, în același timp, un factor de depășire a crizei. Tot prin comunicare, oamenii pot să ajungă la conflict. Problema este pentru specialistul cercetător: *Unde este linia care separă cele două drumuri, în care comunicarea poate să joace roluri pozitive sau negative?* Cât privește nevoia de strategie de comunicare, este aproape un truism să se spună că da – este atât timp cât astăzi, în lumea în care trăim, o organizație economică minoră nu poate avea succes, dacă nu are un departament, un birou de relații publice, sau măcar un purtător de cuvânt. Cu atât mai mult o alianță militară angajată fără precedent în acțiuni de securizare și stabilizare în cele mai fierbinți puncte ale globului. Însă, pentru o bună strategie de comunicare în asemenea condiții, trebuie îndeplinite câteva cerințe. Una din acestea este legată de realizarea consensului în problemele majore. Imaginea pe care o va transmite opiniei publice va fi coerentă și fermă în rezolvarea problemelor. Aici sunt dificultăți care trebuie depășite, prin percepția sau imaginea pe care o are fiecare actor din NATO asupra riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților. Și au fost câteva momente în istoria recentă, mai exact în 2003, când actorii majori din NATO au avut o percepție diferită asupra pericolului și a amenințărilor care veneau din zona Orientului Mijlociu. *Cum vor fi suprapuse aceste imagini diferite asupra amenințărilor și riscurilor?* Cu siguranță, este nevoie de așa ceva, dar și această strategie trebuie să fie rodul unor negocieri politice. Și, de fapt, este în practica Alianței, și de aici viabilitatea ei, de a negocia, indiferent de interes sau de putere, și de a trata fiecare membru al NATO în mod egal. Din acest punct de vedere, este necesară, dar nu o vâd ușor de realizat.

CE NATO VOM ANIVERSA?

– **La anul, NATO va împlini 60 de ani. Va fi doar o aniversare ce confirmă un record?** – Deja, recordul l-a depășit din punct de vedere al longevității unei alianțe militare în istoria universală. Practic, n-ar fi motiv de sărbătorit doar o dată de ordin istoric. NATO, în evoluția sa, are mai multe pietre de hotar, care începe cu anul 1949, continuă cu momentele ce au pus capăt Războiului Rece, cu extinderea succesivă, cu implicarea în problemele majore de securitate *out of area* etc. În istoria sa de 60 de ani, NATO și-a păstrat vocația, și-a stabilit bine scopurile și obiectivele strategice și a făcut față tuturor schimbărilor din mediul internațional. Ceea ce arată viabilitatea, dar și nevoia sa de a exista. Cu siguranță, Alianța va avea vizibilitatea și prestigiul pe care le-a avut și până acum. Prin urmare, vor fi suficiente motive ca NATO să fie percepută ca o instituție capabilă să furnizeze stabilitate într-o lume profund instabilă și cu un deficit de securitate tot mai accentuat.

ROL DE PRIMĂ MĂRIME

– **Pentru o bună bucată de timp, România va asigura flancul răsăritean al Alianței.** – Nu-mi place expresia care a făcut în ultimii ani „carieră” în media română: *țara de graniță a UE* și actor important în „flancul sudic”, pentru faptul că mă conduce la o serie de mituri și stereotipuri care, în istoria românilor, au funcționat. Am fost *poartă a creștinătății* în lupta cu turcii și de aici unele explicații, nefericite, pentru întârzierea cu care am intrat în modernitate. Geografia fizică nu mai are atât de mare importanță pentru un stat membru în structurile politice și militare ale unei alianțe. *Rolul nostru este important în NATO și UE nu prin așezarea geografică, ci prin modul în care ne implicăm în rezolvarea marilor probleme cu care acestea se confruntă*. Suntem pentru aliații noștri importanți prin aportul la rezolvarea crizei irakiene și la stabilizarea Afganistanului. Putem fi la frontiera UE un actor la flancul sud-estic al NATO, dar fără să jucăm un rol de primă mărime în aceste structuri euroatlantice. Nu trebuie să fim importanți doar prin geografie. **Contăm în comunitatea euroatlantică prin valoare, seriozitate în comportament, și prin modul cum vom ști să ne valorificăm statutul de aliat.**

☞ **Interviu acordat colonelului dr. Ion PETRESCU**